המילון ההיסטורי ללשון העברית
של האקדמיה ללשון העברית
מיסודם של האקדמיה ללשון העברית ומוסד ביאליק

סיכומים ותכניות

ירושלים, אב תשל״ג

המילון ההיסטורי ללשון העברית
של האקדמיה ללשון העברית
מיסודם של האקדמיה ללשון העברית ומוסד ביאליק

סיכומים ותכניות

ירושלים, אב תשל״ג

המפעל נעזר בתמיכתן של

יד אבי הישוב

Yad Avi Ha-Yishuv

קרן זיכרון למען תרבות יהודית

Memorial Foundation for Jewish Culture

כ ת ו ב ת   ה מ פ ע ל

האקדמיה ללשון העברית, קרית האוניברסיטה, ת"ד 3449, ירושלים

מועצת המערכת

(בתמוז תשל"ג)

אפרים אלימלך אורבך

יהושע בלאו

זאב בן-חיים (ראש המערכת)

מאיר מדן (מזכיר המועצה)

עזרא ציון מלמד

דב סדן (יו"ר המועצה)

חיים רבין

אליעזר שמשון רוזנטל

חיים שירמן

עובדי המערכת

רות אלמגור

דפנה ארנולד

ציון בושריה (מרכז מדור המיכון)

ישראל בן-דוד

אהרן גליק

יהודית גרינברג

איתמר גרינוַלד

יצחק הקלמן

אליקים וייסברג

דויד טלשיר

ישראל ייבין (מרכז המדור לספרות העתיקה)

סול כהן

בלהה לוי

דליה ליבוביץ

איילה ליוֶנשטם

ראובן מירקין (מרכז המדור לספרות החדשה)

מרדכי מישור

אביטל מלכיאל

יחיאל קארה

אלישע קימרון

מפעל "אוצר מלים וצורותיהן לפי עדויות שבכתב"

מיסודם של אוניברסיטת הנגב, באר-שבע, והאקדמיה ללשון העברית, ירושלים

הוועדה המדעית של המפעל

נחמיה אלוני

זאב בן-חיים

דוד סנא

ישראל ייבין

מאיר מדן

שלמה מורג

אהרן מירסקי

עובדי המפעל

אילן אדלר

ציון בודאי

עמוס דודי

יעקב בן-טולילה

יהושע ילין

דני מלמד

ורדה שלומי

חוברת זו, המבקשת ליתן סקירה כלשהי על מה שנעשה ועל מה שהושג בהכנת המילון ההיסטורי ללשון העברית עד היום הזה, מוגשת לחכמים המתכנסים לקונגרס העולמי השישי למדעי היהדות בירושלים בימים טו–כא באב תשל"ג (13–19 באוגוסט 1973).

תהליכי הכנת המילון ומבנה ארכיונו כבר נסקרו בחוברת "המפעל ודרכי עשייתו", שהוגשה לקונגרס החמישי בתשכ"ט, ובתחומים אלו לא נשתנו הדברים שינוי של ממש, להוציא כמה שכלולים מן הבחינה המֵכָנוגרפית כפי יכולתם של הכלים האלקטרוניים, שאנו משתמשים בהם עכשיו. אותם השכלולים האפשריים יכול אדם להכיר על פי החיבור "ספר בן סירא, המקור, קונקורדנציה וניתוח אוצר המלים" (להלן, עמ' 13), שיצא עתה לאור. לעומת זאת נוסף מדור חדש בעבודתנו לפי מה שעלה במחשבתנו עם ראשית תכנון המפעל, והוא "אוצר מלים וצורותיהן לפי תעודות שבכתב" בשיתופה של אוניברסיטת הנגב (להלן, עמ' 31). לצערנו פתיחת שני מדורים אחרים - (א) לכינוס העדים הלשוניים מן הספרות שמשנת 1050 ועד שנת 1750, (ב) לביבליוגראפיה ערוכה לפי ערכי המילון - עדיין משתהית מחוסר הכספים הדרושים לכך.

בחודשים הקרובים תושלם עריכתה של רשימת היצירות הספרותיות (ספרות יפה) למן 1860 ועד 1920 (להלן, עמ' 29), שנועדה להיות מופצת בקרב החוקרים במקצועות הנדונים לשם עיון וחוות דעה, הן לגבי הנתונים הרשומים בה והן לגבי <u>עצם הצעת בחירת המקורות</u> לעיבודם במפעל המילון. ציפינו, כי נספיק להפיצה בקונגרס, אך לא נסתייע הדבר.

עם מסירת החוברת לידי החכמים אין לנו אלא לחזור על דברים שכבר נאמרו, כי שעתם להיאמר עתה כאז:

"מילון היסטורי ללשון העברית, כפי שהוגי תכניתו משַוים לנגד עיניהם, זקוק לשיתופם של חכמים רבים, ובייחוד לשיתופם של חוקרי הספרות העברית וחוקרי הלשון העברית, שיהיו נכונים להעמיד לרשותו של המפעל את ניסיונם בתחומי מחקרם.

זה המקום הנכון וזו השעה הכשרה לפנות אל כל החכמים, שיש בידם חומר מילוני מקורי - הן כרטסות מלים שעֲרָכוּן לשימושם שלהם הן כל חומר אחר - ושאינם מתכוונים עוד לנצלו לצורך עבודתם שלהם, כי יעמידו אותו לרשותו של המילון ההיסטורי. החומר ימוין במערכת וייבדק, ובלא ספק יימצאו בו מובאות חשובות ומעניינות מן המקורות הספרותיים, שאילמלא הוא היו נעלמים מעיני המערכת, וכן פירושי מלים שלא נרשמו עד עכשיו במילונים".

ירושלים, אב תשל"ג

ה מ ע ר כ ת

תוכן החוברת

א. מדור הספרות העתיקה

א. התקופות ג-ד (200- - 300)

עם גמר העבודה בתקופות אלו הוכנה תכנית להדפיס במחשב קונקורדנציה כוללת של כל המקורות כסדרם הכרונולוגי לפי מה שהוא קבוע ב"ספר המקורות".

1. הקונקורדנציה

הקונקורדנציה כוללת את כל התיבות שבמקורות תקופות ג-ד מסודרות בסדר אלף בית לפי ערכיהן המילוניים. שמות פרטיים, שמות מקומות, שמות ייחוס, קיצורים, מספרים, מלים שאולות, מלים ארמיות, שמות חיבורים - כל אלו הופרדו מן הרשימה העיקרית והם מודפסים רשימות רשימות ערוכות כל אחת בסדר אלף בית לעצמה בסופה של הקונקורדנציה.

כדי להקל מן המעיין להכיר את המקור שנלקחה ממנו המובאה, לא הסתפקנו במראה המקום המקובל בעבודתנו, שהוא עשוי מספרים בלבד, אלא הוספנו מראה מקום במלים מפורשות. מראה מקום זה קצר ממראה המקום השלם העתיד לבוא בכרטסת המילון, אך די בו להודיע למעיין את מקורה של המובאה, בלא שיזדקק לעיין ברשימת קיצורים.

כלל הוא במילון ההיסטורי, שהערכים המילוניים צורתם - כתיב וניקוד - נקבעת על פי המצוי במילונים לעברית המקובלת עלינו, ואילו התיבה נמסרת במובאה כצורתה במקור. אם כתיבה במקור מחייב לקבוע לערך צורה שונה מן המקובל במילון היום, נקבע הערך כמתחייב, והוא הופך להיות ערך משנה בערך הכללי הסטנדרדי; כגון הצורה "בקינקנים" (משנה כתובות יג,ד, כ"י קויפמן) נרשמת בערך-משנה "קִנְקַן" של הערך הכללי "קַנְקַן". תקנה זו מטרתה להביא תחת "קורת גג" אחת מלים שהן אֲחָדוֹת מבחינת המשמעות אבל נוסחאות הגייה שונים בזמנים שונים. תקנה זו היא הוראת שעה לצורך השקפה כוללת על ערכי המילון.

התיבות העולות מן המקורות מסודרות לפי ערכיהן בקונקורדנציה ובאות כל אחת בשורה לעצמה. התיבה גופה מודפסת במקום קבוע, ומובלטת על ידי רווחים משני צדיה. לתיבה נדפס הֶקשר קצר מלפניה ומלאחריה. הֶקשר זה אינו מספיק כדי לעמוד על משמעות התיבה, שימושה, מעמדה התחבירי וכיו"ב, אך די בו להכיר את התיבה ולבדוק אם נרשמה בערך המתאים. בשורה בא עוד מראה מקומה בסִפְרוּת ובמלים מפורשות, ומספרה ב"ספר המקורות".

קונקורדנציה זו עדיין אינה "כרטסת המילון", העתידה לשמש בידי עורך המילון כחומר שלפיו ייכתב המילון ההיסטורי ללשון העברית. כרטיס המילון, כפי שנקבע במערכת, עתיד לכלול הֶקשר של קטע, היינו טקסט הכולל עד 70 תיבות, ולא הֶקשר קצר זה שבקונקורדנציה. צריכים לבוא בו גם סימן כתב היד ותאריכו ומבחר שינויי נוסח. בקונקורדנציה באה אך תמציתם של עניינים אלו.

תכליתה של הקונקורדנציה

שלוש מטרות להדפסתה של הקונקורדנציה:

א. בדיקה מסכמת של כל העבודה שנעשתה במפעל לגבי תקופות ג-ד ותיקון הטעון תיקון. שכן יש להניח שבתוך שנות עבודתנו במקורות, בידי עובדים שונים, נשתרבבו טעויות ברישום הערכים. נוסף לכך, עתים הוכרעו הכרעות שונות לגבי רישום הערך; תיבות מסוימות שנרשמו תחילה בערך אחד הועברו לערך אחר, בין משום שנשתנה שיקול הדעת במערכת, בין משום שבינתיים נדונה אותה התיבה בספרות המדעית ונתברר שערכה אחר.

ב. ההכרעות בקביעת הערכים שבקונקורדנציה, לאחר שתיבדק ותעודכן, ישמשו יסוד איתן לעבודה - ביחוד ברישום הערכים במקורות מתקופות ה ואילך.

ג. בחירת חילופי הנוסח. עד היום לא נכלל בעבודתנו רישום חילופי נוסח, ושתי סיבות לדבר: (א) הקושי בבחירת החילופים שיש לרשום מתוך המספר הגדול של חילופי הנוסח המצויים בכתבי היד; (ב) קביעת השיטה הטכנית לרישום חילופי הנוסח בעבודתנו במחשב. אמנם, כבר נעשו בעבודתנו התחלות בשני עניינים אלו. בעית בחירת החילוף נידונה במשך שנים בסמינריון ללקסיקולוגיה של פרופ' ז' בן-חיים באוניברסיטה העברית; ועל ידי כך נבדקו קטעי הגניזה של המכילתא, ספרא וספרי ונערך רישום של חילופי הנוסח, שמן הראוי לכאורה לקבעם בכרטסת - ורישום זה מצוי במערכת המילון. כדי לפתור את הבעיה הטכנית, נערך במפעלנו ניסיון ברישום חילופי הנוסח במקור אחד, מכילתא דרשב"י. אך לפי שעדיין לא נתגבשה השיטה, לא הובאה בקונקורדנציה.

ריכוז החומר של תקופות ג-ד בשלמותן בקונקורדנציה זו עשוי להקל את ההחלטה בבחירת חילופי הנוסח, שכן יבהיר איזו תיבה או איזו תופעת לשון עדיין אינה מיוצגת או אינה מיוצגת כראוי באוסף המפעל.

2. הרשימות

ביחד עם הדפסת הטקסטים והקונקורדנציה, נדפסות בשיטה אוטומטית גם רשימות לקסיקוגרפיות ולקסיקולוגיות מתוך כל אוצר המלים שבתקופות ג-ד. פירוטם של סוגי הרשימות המקובלות במילון מובא בחוברת "המפעל ודרכי עשייתו", ירושלים תשכ"ט, עמ' 11-12. על הרשומים שם הוספנו סוגים אחדים, כגון רשימת הפעלים לגזרותיהם (נוסף על רשימתם לפי בנייניהם). גם נערכו רשימות השוואה מסכמות של המקורות השונים מבחינת אחוז התיבות במובאות מן המקרא מתוך כלל התיבות שבמקור, מספר התיבות הממוצע בכל ערך, וכיו"ב.

ב. התקופות ה-ז (1000-300)

מקורות אחדים שמתקופות ה-ז כבר עובדו במפעלנו בשנים שעסקנו במיוחד במקורות של התקופות ג-ד. מהם: פיוטי ינאי, פיוטי הדוחה, מדרש בראשית רבה, ויקרא רבה (תקופה ה); מגילת אחימעץ, אליהו רבה ואליהו זוטא (תקופה ז).

לאחר סיום העבודה בתקופות ג–ד היה עלינו לגשת לעבודה שיטתית בתקופות שלאחריהן. קודם כול נסקרו המקורות סקירה מקפת, שתכליתה לתת בידנו הערכה מפורטת של החומר העברי הכלול בהם, לאחר שיופרשו מכלל התיבות: הכתוב ארמית ופסוקים מן המקרא. סיכומי התיבות במקורות נערכו לפי מקצועותיהם ולפי תקופותיהם והרי הם נתונים בטבלה הבאה:

המקצוע	תקופה ה (600–300)	תקופה ו (800–600)	תקופה ז (1000–800)	סך הכול	
תלמוד בבלי וירושלמי	1,400,000	--	—	1,400,000	
שאר ספרות התלמוד והמדרש	550,000	600,000	615,000	1,765,000	
סך הכול	1,950,000				3,165,000
תשובות הגאונים ופירושיהם	—	12,000	528,000	540,000	
חיבורי הגאונים	—	200,000	410,000	610,000	
		212,000	938,000		1,150,000
ספרות הקראים	--	--	110,000		110,000
מסורה ודקדוק	--	--	100,000		100,000
שונות (הערכה)	--	--	4,000		4,000
פיוטים למחברים ידועי שם	155,000	20,000	230,000	405,000	
פיוטים למחברים עלומי שם	23,000	2,000	85,000	110,000	
סך הכול	178,000	22,000	315,000		515,000
סך הכול	2,128,000	834,000	2,082,000		5,044,000

על יסוד הערכה כוללת זו הועלתה הצעה לשיטת העיבוד בתקופות אלו, וזה עיקרה: מתוך 5,000,000 תיבות שבכל מקורות תקופות ה–ז תעובדנה במילון 3,400,000 תיבות, מהן כ–2,000,000 תיבות מתוך יצירות שתמוּצֶינה מיצוי מלא (קונקורדנציוני), ועוד כ–1,400,000 תיבות מתוך יצירות שתמוּצֶינה במבחר. מקצועות הפיוט, הקראים, המסורה, הדקדוק ו"שונות" (תעודות וכיו"ב), החומר שבהם מועט ורובו לא זכה לעיבוד מילוני שיטתי, לפיכך ראוי לעבד את המקורות בסוגים אלו בשיטת המיצוי המלא. במקצועות התלמוד והמדרש, שהחומר בהם מרובה, ושיש לחֵלֶק ניכר מהם קונקורדנציות ושכל מקורות התנאים כבר עובדו במפעל המילון במיצוי מלא, אפשר להסתפק בשיטת המיצוי המלא של מקצת המקורות ובמיצוי שבמבחר של שאר המקורות. ההצעה המפורטת נתונה בטבלה הבאה:

	תקופה ה (600-300)	תקופה ו (800-600)	תקופה ז (1000-800)	סך הכול
תלמוד ומדרש	1,350,000	450,000	465,000	2,265,000
גאונים	—	112,000	400,000	512,000
פיוט	175,000	20,000	305,000	500,000
קראים	—	—	110,000	110,000
דקדוק	—	—	70,000	70,000
שונות	—	—	4,000	4,000
סך הכול	1,525,000	582,000	1,354,000	3,461,000

סיכום הערכת מספר התיבות הובא בפני מועצת מערכת המילון ההיסטורי בישיבתה מיום טו בשבט תשל"ב (2.1.72). כמו כן הובאה בפניה ההצעה לשיטת עבודתנו במקורות תקופות ה-ז, ואושרה בכללותה.

לאחר דיון מדוקדק נקבעה על דעת מועצת מערכת המילון רשימה מפורטת של מקורות מִספרות התלמוד והמדרש לעבודה בשלב ראשון, הכוללת רשימת מסכתות מן התלמודים ורשימת מדרשים, בציון כתבי היד המשובחים שלהם המוצעים לשמש "מסירות יסוד" ו"מסירות עזר".

העבודה במדור הספרות העתיקה מתרכזת עכשיו בעיקר בעיבודם של מסכתות אחדות מן התלמוד הבבלי והירושלמי ושל מדרשים אחדים; מלבדם נתונים בעיבוד מקורות שמִספרות הסוד והוחל בעיבוד ספרות הקראים, שני תחומים שהחומר הכלול בהם כמעט לא הגיע למילונים הקיימים. במקצועות הגאונים, הפיוט והדקדוק העבודה עדיין לא התחילה.

<u>בעית הארמית</u>

ברובם של המקורות שמתקופה ה ואילך עברית וארמית משמשות במעורב: דיבורים עבריים וארמיים באים אלו בצד אלו, ולא זו בלבד: בתוך דיבורים עבריים באות תיבות ארמיות ובתוך דיבורים ארמיים תיבות עבריות. המילון ההיסטורי עניינו בתיבות עבריות בלבד, אבל הבדלת עברית מן הארמית בהקשרים לא מעטים היא שאלה מסובכת מאוד, והתשובה תלויה לעתים בהנחות לגבי ניקודה של המלה ולעתים בפיסוקו של המשפט וכן כיו"ב. לפיכך טרחנו למצוא קנה מידה למדוד בו מה היא תיבה עברית ומה ארמית. הבעיה סבוכה מִטעמים נוספים: יש תיבות ארמיות המשמשות כמלים שאולות בעברית, ואותן חובה לכלול בחומר למילון; בכתבי-היד מצויים לעתים שינויים לגבי הדפוסים: תיבות שבדפוסים הן עבריות, בכתבי היד הן ארמיות, ולהפך; סוג מיוחד בדיבורים המעורבים עברית וארמית הן ה"פתיחות", היינו: מַבָּעים הבאים לייחס דיבור ישיר למי שאמר אותו, והשייכים בדרך כלל לעריכת היצירה. ב"פתיחות" כאלו, מסוג "אמר ר' פלוני בשם פלוני", קשה לדעת

אם הכוונה לעברית או לארמית.

אחר דיונים ממושכים נקבעה מערכת הוראות מפורטות במקורות מעורבים הכתובים עברית וארמית, שעיקריה אלו הם:

א. מקורות שנועדו למיצוי מלא (קונקורדנציוני) מתקינים אותם בשלמותם, על כל תיבותיהם העבריות והארמיות, אלא שלתיבות הארמיות רושמים ערכים רק במקרים מיוחדים (להלן, ג).

ב. התיבות העבריות רושמים להן ערכים, בין שהן בדיבורים עבריים ובין שהן בדיבורים ארמיים, זולת ה"פתיחות" (להלן, ו).

ג. תיבות ארמיות שהן משולבות במשפטים עבריים רושמים להן ערכים.

ד. דיבורים לעצמם הכתובים כולם ארמית אין רושמים ערכים לתיבותיהם.

ה. תיבות שהן ספק עברית ספק ארמית אין רושמים להן ערכים.

ו. ה"פתיחות" אין רושמים ערכים לתיבותיהן, מפני שהבדלת העברית מן הארמית קשה בהן במיוחד, ובדרך כלל אין בהן חומר מילוני חדש וראוי לרישום.

מערכת ההוראות הנ"ל עִם שהיא פרי דיונים וניסיונות ממושכים עשויים לחול בה שינויים לאחר שיתנסה המפעל בעיבוד נוסף של מקורות מעורבים עברית וארמית.

ג. בן סירא – בהדפסה אוטומאטית

האקדמיה ללשון העברית והנהלת "היכל הספר" החליטו להוציא לאור בדפוס "ספר בן סירא, המקור, קונקורדנציה וניתוח אוצר המלים". ספר זה, על שלושת חלקיו, המחזיק למעלה מ-500 עמודים, משקף את תהליכי העבודה הרגילים במפעלנו, מהם הנעשים בידי העובדים בסיוע המחשב, כגון התקנת המקור לפי מסירותיו ורישום הערכים, ומהם באופן אוטומטי לחלוטין, כגון עריכת הקונקורדנציה והרשימות.

מערכת המילון טרחה במשך חודשים להכין תכניות מפורטות להעברה אוטומטית של החומר האצור בסרט מגנטי אל מכונת הדפסה בשיטת פוטון (Photographic Type Composing Machine). התכניות האמורות נועדו למלא כל התפקידים שסַדָּר ממלא בעַצבו עמוד לדפוס הן על ידי המרת האותיות והסימנים, הנהוגים במקורות המותקנים במערכת המילון ומודפסים במדפסת המחשב, באותיות ובסימנים המקובלים במהדורה מדעית, והן על ידי תרגום הקודים השונים למלים (כגון שמות בניינים וזמנים וכיו"ב).

המקורות שכבר עובדו או שהם נתונים בעיבוד במערכת המילון

כל המקורות מתקופות ג–ד עיבודם כבר נשלם. כמו כן נשלם עיבודם של מקצת מקורות מתקופות ה–ז. מתוך מגילות מדבר יהודה עובדו רק אלו שאינן קטעי מקרא ושאינן כתובות ארמית, ושיש בהן לפחות כדי תיבה אחת שלמה. המספרים בטור השמאלי כוללים את כל התיבות שבטקסט, שנרשמו להן ערכים, כלומר, להוציא את התיבות שבפסוקי מקרא; במקורות מתקופות ה–ז להוציא גם את המלים הארמיות הנתונות בהקשר ארמי. מקורות שיש בהם הרבה תיבות, שמן הטעמים האמורים לא נרשמו להן ערכים, נוסף בסוגריים מספר כלל התיבות שבהם. המטבעות, הכתובות וקטעי מגילות מדבר יהודה לא ראינו לפרטם ברשימה זו; ציונם המדויק נמצא ב"ספר המקורות", מהדורה שנייה ובה מילואים ותיקונים, ירושלים תש"ל. המקורות שלא נשלם עיבודם לא נרשם מספר תיבותיהם.

	המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)	מספר התיבות שנרשמו להן ערכים
	תקופה ג: 200 לפסה"נ-תחילת סה"נ	
ג.1.0	בן-סירא כל קטעי הגניזה הידועים (שהם חלקי חמישה כתבי יד), לרבות אלו שנתגלו בידי ח' שירמן (תרביץ כז, תשי"ח, 440-443; כט, תש"ך, 125-134); מגילת בן-סירא ממצדה (י' ידין, מגילת בן-סירא ממצדה, ירושלים תשכ"ה); קטעי בן-סירא במגילות מדבר יהודה: 2Q18 (DJD III); 11QPs^{a}, cols. XXI-XXII (DJD IV). מהדורת סמנד, R. Smend, Die Weisheit des Jesus Sirach, ברלין 1906; מהדורת מ"צ סגל, ספר בן-סירא השלם^{2}, ירושלים תשי"ט (עיבוד מקור זה יצא לאור על ידי האקדמיה ללשון העברית, ירושלים תשל"ג).	11,800
	ג.2.0-ג.4.0; ג.6.0-ג.7.0 מטבעות	100
	ג.4.9; ג.70.0-ג.82.0 כתובות	150
	ג.5.0; ג.10.1-ג.22.0; ג.24.0-ג.27.0; ג.29.0-ג.68.0 קטעי מגילות מדבר יהודה	7,350
ג.8.0	מגילת הסרכים 1QS (M. Burrows, The Dead Sea Scrolls of St. Mark's Monastery II, New Haven 1951); 1Q28a-b (DJD I); 5Q11 (DJD III). מהדורת י' ליכט, מגילת הסרכים, ירושלים תשכ"ה.	4,600
ג.9.0	מגילת מלחמת בני אור בבני חושך 1QM (א"ל סוקניק, אוצר המגילות הגנוזות, ירושלים תשט"ו); 1Q33 (DJD I); 4QM$^{a(b-e)}$ (C.H. Hunzinger, ZAW 69,	4,150

מספר התיבות
שנרשמו להן ערכים

המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)

M. Baillet, RB 71, 1964,) pap4QM[e,f];(1957, 131-151
.(356-359, 365-370; 79, 1972, 217-226

ג.10.0 **מגילת ברית דמשק** 3,750
;(DJD III) 6Q15 ,5Q12 ;(J.T.Milik, RB 73, 1966, 94-104) 4QCD
קטעי גניזה. מהדורת רבין, Ch. Rabin, The Zadokite Documents[2]
.Oxford 1958

ג.23.0 **מגילת ההודיות** 6,450
1QH (א"ל סוקניק, אוצר המגילות הגנוזות, ירושלים תשט"ו);
1Q35 (DJD I). מהדורת י' ליכט, מגילת ההודיות, ירושלים תשי"ז.

ג.28.0 **מגילת פשר חבקוק** 800
M. Burrows, The Dead Sea Scrolls of St. Mark's) 1QpHab
.(Monastery I, New Haven 1950

סך הכול, תקופה ג 39,150

תקופה ד: תחילת סה"נ-300

ד.0.2-ד.0.6; ד.2.1-ד.2.2; ד.7.0 מטבעות 200

ד.0.7; ד.16.0-ד.20.4; ד.22.0-ד.27.1 כתובות 150

ד.0.8-ד.2.0; ד.3.0-ד.6.0; ד.7.1-ד.15.3; ד.20.5 קטעי מגילות
מדבר יהודה 1,450

ד.1.0 **מגילת הנחושת** 750
3Q15 (DJD III).

ד.28.0 **משנה** 185,800 (מכלל 189,350)
מסירת היסוד: כ"י קויפמן (המאה הי"ב). מסירות העזר:
כ"י פרמה 138 (המאה הי"ג); כ"י קמבריג' Add. 470, 1
(מהדורת לו; המאה הי"ד).

ד.29.0 **תוספתא** 294,650 (מכלל 304,200)
מסירת היסוד: כ"י וינה 46 (המאה הי"ג-הי"ד). מסירות העזר:
כ"י ברלין Or. Fol. 1220 (כ"י ארפורט; המאה הי"ב);
כ"י לונדון 445 (סדר מועד, חולין; המאה הט"ו); קטעי גניזה;
דפוס ויניציאה רפ"א.

	המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)	מספר התיבות שנרשמו להן ערכים
ד.30.0	**ספרא** מסירת היסוד: כ"י וטיקן 66 (המאה הי'). מסירות העזר: כ"י וטיקן 31 (שנת 1073); כ"י פרמה 139 (המאה הי"ג); כ"י אוקספורד 151 (שנת 1291); דפוס ויניציאה ש"ה. מהדורת א"ה וייס, וינה 1862.	101,500 (מכלל 123,650)
ד.31.0	**ספרי (במדבר ודברים)** מסירת היסוד: כ"י וטיקן 32 (המאה הי'-הי"א; נרשמו בנפרד הידיים השונות שכתבו כ"י זה). מסירות העזר: כ"י אוקספורד 151 (שנת 1291); כ"י לונדון 341 (המאה הי"ב-הי"ג); כ"י ברלין-טיבינגן 33; דפוס ויניציה ש"ו. מהדורת ח"ש הורוביץ, לייפציג תרע"ז (במדבר); מהדורת א"א פינקלשטיין, ברלין ת"ש (דברים).	96,250 (מכלל 126,800)
ד.32.0	**ספרי זוטא** מסירת היסוד: כ"י אוקספורד (2637) b. 6 (ילקוט שמעוני; שנת 1308); קטעי גניזה: כ"י אוקספורד c. 18, 7-8; כ"י לנינגרד, פירקוביץ ב, 313a, 43 (על פי י"נ אפשטיין, תרביץ א, א, תר"ץ, 46-78). מסירות העזר: ילקוט שמעוני, דפוס שאלוניקי רפ"ו. מהדורת ח"ש הורוביץ, ספרי על ספר במדבר וספרי זוטא, לייפציג תרע"ז; ש' ליברמן, ספרי זוטא (מדרשה של לוד), נויארק תשכ"ח.	17,350 (מכלל 20,900)
ד.33.0	**מכילתא דר' ישמעאל** מסירת היסוד: כ"י אוקספורד 151 (שנת 1291). מסירות העזר: כ"י מינכן 117 (שנת 1435); דפוס קושטא רע"ה. מהדורת ח"ש הורוביץ-י"א רבין, פרנקפורט תרצ"א.	56,100 (מכלל 74,900)
ד.34.0	**מכילתא דרשב"י** המסירה: כ"י לנינגרד, פירקוביץ ב, 268; כל קטעי הגניזה הנזכרים במהדורת אפשטיין-מלמד, עמ' לג-לד; הגהות ר"א הלחמי (על פי מהדורה זו); קטעי גניזה נוספים: כ"י ניו יורק, אדלר 3205; כ"י קמבריג' T.-S. N.S. 329, 627; כ"י ניו יורק, אדלר 909, 23; כ"י ניו יורק, אדלר 1340, 4. מהדורת י"נ אפשטיין-ע"צ מלמד, ירושלים תשט"ו.	32,100 (מכלל 43,400)

	המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)	מספר התיבות שנרשמו להן ערכים
ד.35.0	מכילתא לספר דברים המסירה: שלושה קטעי הגניזה: כ"י קמבריג' T.-S. 16, 88; כ"י אוקספורד c.18, 5-6; כ"י קמבריג', סימנו לא ידוע (על פי ש"ז שכטר, תפארת ישראל, ברסלאו תרע"א, 189-192).	3,000 (מכלל 4,150)
ד.36.0	ברייתא דמלאכת המשכן מסירת היסוד: כ"י מינכן 95 (שנת 1343). מסירות העזר: כ"י אוקספורד 151 (שנת 1291); כ"י אוקספורד 370 (המאה הט"ו); קטע גניזה: כ"י ניו יורק, אדלר 2940.	4,200 (מכלל 5,050)
ד.37.0	סדר עולם רבה מסירת היסוד: כ"י פרמה 117 (שנת 1344). מסירות העזר: כ"י אוקספורד 692 (1315); כ"י מינכן 95 (שנת 1343); כ"י אוקספורד c. 8, 1-13.	6,000 (מכלל 14,200)
ד.38.0	ברייתא דל"ב מידות מסירת היסוד: קטע גניזה אוקספורד d. 46, 84. מסירת העזר: כ"י ניו יורק, ביה"מ לרבנים, 4893 (שנת 1560). מהדורת ה"ג אנלאו, משנת ר' אליעזר, ניו יורק תרצ"ד, 9-11.	250
ד.39.0	ברייתא דישועה המסירה: קטע גניזה קמבריג' T.-S.C 1, 60. גנזי שכטר א, ניו יורק תרפ"ח, 213-214.	50
ד.40.0	ספר יצירה (הנוסחאות השונים) הנוסח הארוך, מסירת היסוד: כ"י וטיקן 299 (המאה הי'). מסירות העזר: כ"י אוקספורד 1533 (שנת 1263); כ"י לונדון 752 (המאה הי"ד); כ"י אוקספורד 1531 (המאה הי"ד-הט"ו). הנוסח הקצר, מסירת היסוד: כ"י פרמה 1390 (שנת 1316). מסירות העזר: כ"י לונדון, גסטר 415 (המאה הט"ו); כ"י ליידן, ורנר 24 (המאה הט"ו). דפוס מנטובה שכ"ב (שני הנוסחאות). מהדורת א' גרינולד, A Preliminary Critical Edition of Sefer Yeẓira, Israel Oriental Studies I, 1971, 132-177.	2,900
	סך הכול, תקופה ד	802,700

מספר התיבות
שנרשמו להן ערכים

המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)

תקופה ה: 600-300

ה.0.12 תלמוד ירושלמי

מסכת שבת. מסירת היסוד: כ"י ליידן, סקליגר 3 (שנת 1289).

מסירות העזר: קטעי גניזה.

ה.0.31 תלמוד בבלי

מסכת פסחים. מסירת היסוד: כ"י אנלאו 271 (שנת 1490);

מסירות העזר: כ"י קולומביה X893-T 141 (שנת 1547); כ"י

מינכן 6 (המאה הי"ב); כ"י וטיקן 125 (המאה הי"א-הי"ב).

מסכת סוכה. מסירת היסוד: כ"י אוקספורד (2677) e. 51

(גניזה). מסירות העזר: כ"י מינכן 140 (המאה הט"ו); כ"י

לונדון 400 (המאה הי"ד-הט"ו); כ"י ניו יורק, אדלר 850

(המאה הי"ג).

מסכת מועד קטן. מסירת היסוד: כ"י קולומביה X893- T141

(שנת 1547). מסירות העזר: כ"י גטינגן 3 (המאה הי"ב-הי"ג);

כ"י מינכן 140 (המאה הט"ו); כ"י לונדון 400 (המאה הי"ד-הט"ו).

מסכת חגיגה. מסירת היסוד: כ"י מינכן 6 (המאה הי"ב). מסירות העזר:

כ"י גטינגן 3 (המאה הי"ב-הי"ג); כ"י לונדון 400 (המאה הי"ד-הט"ו).

מסכת בבא קמא. מסירת היסוד: כ"י המבורג 165 (שנת 1184).

מסירת העזר: כ"י פירינצי II. I. 7-9 (שנת 1176).

מסכת בבא מציעא. מסירת היסוד: כ"י המבורג 165 (שנת 1184). מסירת

העזר: כ"י פירינצי II.I.7-9 (שנת 1176).

מסכת עבודה זרה. מסירת היסוד: כ"י פריס 1337. מסירת העזר: כ"י

ניו יורק 44830 . Acc (שנת 1290).

מסכת זבחים. מסירת היסוד: כ"י קולומביה X893- T141 (שנת 1547).

מסירת העזר: כ"י וטיקן 121 (המאה הי"ג).

מסכת כריתות. מסירת היסוד: כ"י אוקספורד (2673) b. 1 (גניזה.

שנת 1123). מסירות העזר: כ"י פירינצי II.I. 7-9 (שנת 1176);

כ"י לונדון 402 (המאה הי"ג-הי"ד).

ה.0.40 פיוטי הדותה (המאה הו') 4,900

המסירה: קטעי גניזה. על פי מהדורת P. Kahle,

Masoreten des Westens I; קרובות נוספות אצל מ' זולאי.

המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)		מספר התיבות שנרשמו להן ערכים
	ידיעות המכון לחקר השירה העברית, כרך ה, עמ' קיא-קכב; וכן קטע נוסף שעדיין לא נתפרסם.	
ה.0.41	פיוטי ינאי (המאה הו'; בלי מדור המסופקים שבמהדורת זולאי). המסירה: קטעי גניזה. על פי מהדורת זולאי, ברלין תרח"ץ; קטעים נוספים שפורסמו בידי שלמה וִדֶר, ישעיה זָנָה, יעקב מאן, דיאז מאצ'ו-שפיגל, ובידי זולאי גופו; וכן קטעים שעדיין לא נתפרסמו.	49,400
ה.0.49	מדרש לפרשת במדבר המסירה: כ"י ניו יורק, אדלר 2818, 90-91 (גניזה). גנזי שכטר, א, 91-95.	
ה.0.50	בראשית רבה מסירת היסוד: כ"י וטיקן 30 (המאה הי'-הי"א; נרשמו בנפרד הידיים השונות שכתבו כ"י זה). מסירות העזר: כ"י וטיקן 60 (המאה הי'); כ"י לונדון 340 (המאה הי"א-הי"ב). מהדורת תיאודור-אלבק, ברלין תרע"ב-תרצ"א.	90,000 (מכלל 136,900)
ה.0.51	ויקרא רבה מסירת היסוד: כ"י לונדון 340 (המאה הי"א-הי"ב). מסירת העזר: כ"י וטיקן 32 (המאה הי'-הי"א); כ"י פריס 149 (שנת 1291). מהדורת מ' מרגליות, ירושלים תשי"ג-תשי"ח.	44,350 (מכלל 67,550)
ה.1.51	פסיקתא דרב כהנא מסירת היסוד: כ"י אוקספורד 151 (שנת 1291). מסירות העזר: כ"י פריס, כי"ח H 47A (שנת 1565); כ"י אוקספורד 2339, 11 (המאה הט"ז). מהדורת ד' מנדלבוים, ניוארק תשכ"ב.	
ה.0.59	איכה רבה מסירת היסוד: כ"י מינכן 229 (שנת 1295). מסירות העזר: כ"י אוקספורד 164 (שנת 1514); כ"י פרמה 1240 (שנת 1270); כ"י קזנטנזי 63 (שנת 1378). דפוס פיזרו רע"ט.	
ה.0.63	הפירוש לברייתא דישועה, נוסח א המסירה: כ"י ניו יורק, אדלר 2237 (שנת 1271). נתפרסם: ש' שענבלום, שלושה ספרים נפתחים, לבוב תרל"ו, מד,ב-מז,ב.	

	המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)	מספר התיבות שנרשמו להן ערכים
ה.64.0	הפירוש לברייתא דישועה, נוסח ב המסירה: קטעי גניזה: כ"י קמבריג' T.-S. C 1, 60; כ"י אוקספורד f. 34, 35-36. נתפרסם: גנזי שכטר, א, 215-214; א' מרמורשטיין, תשובות הגאונים, דעוא תרפ"ח, עמ' כ.	250 (מכלל 400)
ה.65.0	מדרש לפרשיות עקב-ראה המסירה: כ"י קמבריג' T.-S. Misc. 36, 194 (גניזה). נתפרסם: גנזי שכטר, א, 139-162.	1,500 (מכלל 3,200)
ה.70.0	ראויות יחזקאל המסירה: כ"י קמבריג' T.-S. 8 C 1 (גניזה). נתפרסם: י' מאן, הצופה לחכמת ישראל, ה, 256-264.	850 (מכלל 1,050)
ה.71.0	היכלות זוטרתי מסירת היסוד: כ"י אוקספורד 1531 (המאה הי"ד-הט"ו). מסירות העזר: כ"י ניו יורק 828 (המאה הי"ב-הי"ד); כ"י מינכן 40 (המאה הט"ו-הט"ז); כ"י מינכן 22 (המאה הט"ז); קטע גניזה קמבריג' T.-S. K 21, 95. נתפרסם: ש' מוסיוף, מרכבה שלמה, ירושלים תרפ"א, ו,א-ח,ב.	2,250 (מכלל 2,950)
ה.72.0	היכלות רבתי מסירת היסוד: כ"י וטיקן 228 (המאה הי"ד-הט"ו). מסירת העזר: כ"י בודפסט, קויפמן 238 (המאה הט"ז). נתפרסם: ש"א ורטהיימר, בתי מדרשות, ירושלים תש"י-תשי"ג, א, עמ' סג-קלו.	7,950 (מכלל 8,050)
ה.73.0	מרכבה רבה מסירת היסוד: כ"י אוקספורד 1531 (המאה הי"ד-הט"ו). מסירות העזר: כ"י ניו יורק 828 (המאה הי"ג-הי"ד); כ"י מינכן 40 (המאה הט"ו-הט"ז). נתפרסם: ש' מוסיוף, מרכבה שלמה, ירושלים תרפ"א, עמ' א-ו.	
ה.74.0	מעשה מרכבה מסירת היסוד: כ"י ניו יורק 828 (המאה הי"ג-הי"ד). מסירת העזר: כ"י אוקספורד 1531 (המאה הי"ד-הט"ו). נתפרסם: ג' שלום, Jewish Gnosticism, ניו יורק 1965[2], 103-117.	4,850 (מכלל 4,950)

	המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)	מספר התיבות שנרשמו להן ערכים
ה.75.0	**שיעור קומה** מסירת היסוד: קטעי גניזה: כ"י קמבריג' T.-S. K 21, 95; כ"י אוקספורד c. 65, 6. מסירת העזר: כ"י לונדון Or. 6577 (המאה הי"ג). נתפרסם: ש' מוסיוף, מרכבה שלמה, ירושלים תרפ"א, ל,א-מד,ב.	2,050 (מכלל 2,300)
ה.76.0	**הכרת פנים** המסירה: כ"י קזנטנזי 179 (המאה הי"ד). נתפרסם: ג' שלום, ספר אסף, ירושלים 1953, 480-487.	900
ה.77.0	**ספר היכלות, חנוך ג** מסירת היסוד: כ"י וטיקן 228 (המאה הי"ד-הט"ו). מסירת העזר: כ"י פירינצי, לורנציאנה Plut. 13/44 (המאה הט"ו). נתפרסם: H. Odeberg, 3 Enoch, Cambridge 1928.	9,900 (מכלל 10,650)
ה.79.1	**קטעי היכלות** המסירה: כ"י קמבריג' T.-S. K 21, 95 (גניזה). נתפרסם: א' גרינולד, תרביץ לח, תשכ"ט, 354-372; לט, תש"ל, 216-217.	2,250 (מכלל 2,400)
ה.79.2	**מעשה בראשית (כולל "ארכו של עולם")** מסירת היסוד: כ"י לונדון Or. 6577 (המאה הי"ג). מסירות העזר: כ"י פריס 765 (המאה הט"ו); כ"י אוקספורד 1531 (המאה הי"ד-הט"ו); כ"י מינכן 22 (המאה הט"ז); דפוס אמשטרדם תס"א (ספר רזיאל). N. Séd, REJ 123 (1964), 259-305; 124 (1965), 23-123.	2,400 (מכלל 2,700)
ה.81.0	**שבע מסכתות קטנות** מסירת היסוד: כ"י ניו יורק, אדלר 2237 (שנת 1271). מסירות העזר: כ"י אוקספורד 2339; כ"י מינכן 95 (שנת 1343). מהדורת קירכהיים, פרנקפורט תרי"א; מהדורת היגער, ניו יורק תר"ץ.	
ה.84.0	**מסכת כלה** מסירת היסוד: כ"י אוקספורד g. 8 (גניזה). מסירות העזר: כ"י מינכן 95 (שנת 1343); כ"י אוקספורד 370 (המאה הי"ד); כ"י ניו יורק, אדלר 2237 (שנת 1271). מהדורת היגער, ניו יורק תרצ"ו; ש"א ורטהיימר, בתי מדרשות א, ירושלים תש"י, רכז-רלג.	

המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)		מספר התיבות שנרשמו להן ערכים
ה.87.0	ספר הרזים המסירה: כ"י בודפסט, קויפמן 244; קטעי גניזה. מהדורת מ' מרגליות, ספר הרזים, ירושלים תשכ"ז.	

תקופה ו: 800-600

ו.8.0	פיוטי שמעון בן מגס (המאה הז') קטעי גניזה. בעיקר על פי פרסומיהם של מ' זולאי, ידיעות המכון לחקר השירה העברית, ב, רכא-רלא; ח' שירמן, שירים חדשים מן הגניזה, ירושלים תשכ"ו, 3-8.	
ו.34.0	מסכת סופרים ב המסירה: כ"י ניו יורק, אדלר 2237 (שנת 1271). מהדורת היגער, ניו יורק תר"ץ.	
ו.46.0	דברים רבה, ליברמן מסירת היסוד: כ"י אוקספורד 147. מסירת העזר: כ"י מינכן 229 (שנת 1295). מהדורת ש' ליברמן, ירושלים ת"ש (רק הנדפס באותיות גדולות).	
ו.50.0	מדרש לפרשת בראשית המסירה: כ"י קמבריג' T.-S. Misc. 36 (Loan), 122 (גניזה). נתפרסם: גנזי שכטר, א, 2-8.	500 (מכלל 600)
ו.53.0	הפירוש למגילת תענית מסירת היסוד: כ"י פרמה 117 (שנת 1344). מסירות העזר: כ"י קמבריג, Add. 648 (המאה הט"ז-הי"ז); דפוס מנטובה רע"ד. מהדורת צ' ליכטנשטיין, HUCA ח-ט, 1931-1932, 257-351.	
ו.68.0	מדרש על התורה, נוסח חדש המסירה: כ"י קמבריג' C 2, 156 (גניזה). נתפרסם: J. Mann, The Bible as Read and Preached in the Old Synagogue, סינסינטי 1940, עמ' לה-לט.	350 (מכלל 550)

המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)	מספר התיבות שנרשמו להן ערכים

תקופה ז: 1000-800

ז.36.0 בנימין בן משה אלנאהונדי (המאה הט׳)
ספר המצוות. מסירת היסוד: כ"י ליידן, ורנר 22, 2
(שנת 1336). מסירות העזר: כ"י ליידן, ורנר 23, 3;
כ"י ליידן, ורנר 41, 18; דפוס גוזלאווא תקצ"ד. קטעי
פירוש למקרא. המסירה: קטעי גניזה: כ"י ניו יורק, אדלר
3753, 11-12; כ"י אוקספורד d. 64, 34-35 ; d. 76, 9-10 ;
ועוד.

ז.65.0 דניאל אלקומסי (המאה הט׳-הי׳)
פתרון שנים עשר. מסירת היסוד: כ"י לנינגרד, פירקוביץ
113 (שנת 1303). מסירת העזר: קטע גניזה קמבריג׳
T.-S. 10 C 3. נתפרסם: י׳ מרקון, ירושלים תשי"ח.

ז.95.0 פיוטי נחמיה בן שלמה בן הימן (המאה הי׳)
המסירה: קטעי גניזה. על פי מהדורת מ׳ זולאי, ידיעות
המכון לחקר השירה העברית, ד, עמ׳ קצד-רמו.

ז.184.0 מגילת אחימעץ (שנת 1054 בקירוב) — 8,300 (מכלל 8,350)
המסירה: כ"י טולידו 86-25 z (המחצית הראשונה של המאה
הי"ד). מהדורת ב׳ קלאר, ירושלים תש"ד (עיבוד מקור זה יצא
לאור על ידי האקדמיה ללשון העברית, ירושלים תשכ"ח).

ז.210.0 סדר אליהו רבה — 42,900 (מכלל 50,300)
מסירת היסוד: כ"י וטיקן 31 (שנת 1072). מסירת העזר:
קטע גניזה קמבריג׳ T.-S. C 1, 51. מהדורת מ׳ איש שלום,
וינא תרס"א.

ז.211.0 סדר אליהו זוטא (פרקי א-טו) — 7,400 (מכלל 9,250)
מסירת היסוד: כ"י וטיקן 31 (שנת 1072). מסירת העזר:
כ"י פרמה 327, 35 (שנת 1289). מהדורת מ׳ איש שלום,
וינה תרס"א.

ז.213.1 קטעי הכרת פנים א — 900 (מכלל 950)
המסירה: כ"י קמבריג׳ T.-S. K 21, 88 (גניזה). נתפרסם:
א׳ גרינולד, תרביץ מ, תשל"א, 306-317.

המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)	מספר התיבות שנרשמו להן ערכים
ז.213.2 קטעי הכרת פנים ב המסירה: כ"י קמבריג' T.-S. N.S. 252, 2 (גניזה). נתפרסם: א' גרינולד, תרביץ מ, תשל"א, 317-319.	250
ז.225.0 מדרש לתורה, קטעים המסירה: קטעי גניזה: כ"י אוקספורד d.46, 43 ; כ"י קמבריג' T.-S. C 2, 86. נתפרסם: J. Mann, The Bible as Read and Preached in the Old Synagogue, סינסינטי 1940, עמ' קכו-קלד.	750 (מכלל 1,100)
ז.227.0 מדרש לספר בראשית המסירה: כ"י אוקספורד e. 74, 139-140 (גניזה). נתפרסם: י' מאן, שם, עמ' מ-מג.	400 (מכלל 500)
ז.231.0 מדרש תהלים (פרקי א-קיח) מסירת היסוד: כ"י קמבריג' Or. 786, 4 (שנת 1282). מסירות העזר: כ"י פרמה 1232 (המאה הט"ו); כ"י פירינצי, לורנציאנה Plut. II, 13 (המאה הי"ג-הי"ד). מהדורת ש' בובר, וילנה תרנ"א.	
ז.236.0 מדרש שיר השירים, קטע המסירה: כ"י אוקספורד c. 1, 16 (גניזה). נתפרסם: י' מאן, HUCA יד, 1939, עמ' 334-337.	250 (מכלל 450)
ז.250.0 אותיות דר' עקיבא, נוסח א מסירת היסוד: כ"י ניו יורק JTS 1833. מסירות העזר: כ"י ניו יורק JTS 2009 ; כ"י פרמה 1240 (שנת 1270).	
ז.250.1 אותיות דר' עקיבא, נוסח ב מסירת היסוד: כ"י ניו יורק JTS 2038. מסירות העזר: כ"י וטיקן 228 (המאה הי"ד-הט"ו); כ"י ניו יורק JTS 2009; כ"י פריס 710; כ"י ניו יורק JTS 1833; כ"י פרמה 327 (שנת 1289); קטעי גניזה.	
ז.251.0 מדרש אלפא-ביתות המסירה: כ"י ניו יורק JTS 1833 . נתפרסם: ש"א ורטהיימר, בתי מדרשות[2], ירושלים תש"י-תשי"ג, ב, עמ' תכא-תנט.	

המקור (מספרו, שמו ומסירותיו)	מספר התיבות שנרשמו להן ערכים
ז.267.0 קטע ממדרש לא ידוע (פסיקתא?) המסירה: כ"י קמבריג׳, T.- S. H 10, 99 (גניזה). נתפרסם: ח׳ בראדי, ספר היובל לב"מ לוין, עמ׳ כא-כו.	
ז.268.0 מדרש י"ח ברכות על הסדר המסירה: כ"י קמבריג׳ Or. 1080, Box 1, 48 (גניזה). נתפרסם: ש׳ שפיגל, ספר אברהם וייס, ניו יורק תשכ"ד, עמ׳ תקנג ואילך.	

ב. מדור הספרות החדשה (למן 1750 ואילך)

העבודה החלה באביב תשכ"ט. עד עתה נשלם עיבודם של 63 מקורות, המכילים 837,457 תיבות, והנה פירוטם בסדר כרונולוגי:

(?) 1758	(מיוחס ל)משה מנדלסון וטוביה בוק, קהלת מוסר	6727	תיבות
1765	אהרן עמריך גומפרץ, מאמר המדע	7888	
1794–1789	מנדל לפין, ספר רפואות העם (פרקים א–יח)	32305	
1797	פינחס אליהו הורוביץ, ספר הברית (חלק א מאמרים א–ז)	53135	
1804	ר' אלימלך מליזנסק, הנהגות האדם	690	
(?) 1808	מנדל לפין, חשבון הנפש (ע"פ דפוס וילנא 1844)	37559	
1819	יוסף פרל, מגלה טמירין (כל הספר למעט ההערות)	58670	
1849	(מיוחס ל)ר' אלימלך מליזנסק, צעטיל קטן	1222	
1856	המגיד, שנה ראשונה, גיליונות 1–20	69447	
1857	ש"י אברמוביץ, מכתב על דבר החנוך	2011	
1869–1859	ש"י אברמוביץ, 33 איגרות[1]	13271	
1862	ש"י אברמוביץ, למדו היטב (=האבות והבנים נוסח א)	17914	
1862	ש"י אברמוביץ, תולדות הטבע א (עמ' 1–131)	46994	
1862	ש"י אברמוביץ, לא ראי זה כראי זה	1571	
1863	ש"י אברמוביץ, דרשו משפט	6170	
1863	ש"י אברמוביץ, יקם אבי ויאכל מציד בנו	4810	
1866	ש"י אברמוביץ, תולדות הטבע ב (עמ' 1–98)	35225	
1867	ש"י אברמוביץ, משפט עניי עמי	3096	
1868	ש"י אברמוביץ, האבות והבנים נוסח ב	56662	
1880	יל"ג, 7 פלייטונים[1]	13723	
1889	אחד העם, לא זה הדרך, מאמר ראשון	2643	
1889	אחד העם, לא זה הדרך, מאמר שני	3616	
1891	אחד העם, פצעי אוהב	2244	
1891	אחד העם, אמת מארץ ישראל, מאמר ראשון	6924	
1892	אחד העם, בין קדש לחול	718	
1892	אחד העם, מדת הדין ומדת הרחמים	1209	
1892	אחד העם, לתולדות החיוב והשלילה	2204	
1892	אחד העם, מוקדם ומאוחר בחיים	2310	

---

1. מטעמים טכניים בלבד נמנו 33 איגרותיו של ש"י אברמוביץ כמקור אחד, והוא הדין בשבעת פלייטוניו של יל"ג.

1892	אחד העם, עבר ועתיד	1805	תיבות
1893	אחד העם, אמת מארץ ישראל, מאמר שני	3954	
1895	אחד העם, פצעי אוהב, מהדורה ב	1877	
1896–1908	מנדלי מו"ס, בעמק הבכא	87146	
1896	יוסף קלוזנר, שפת עבר - שפה חיה	32288	
1896	יהודה גרזובסקי, מארץ ישראל א	6898	
1897	אחד העם, השומרונים	511	
1897	אחד העם, ספרי עם	948	
1897	אחד העם, שמות שנתרוקנו מתכנם	1712	
1897	אחד העם, דור תהפוכות	1396	
1897	אחד העם, נחלת אבות	1949	
1897	אחד העם, הקונגרס הציוני הראשון	1173	
1897	ראובן בריינין, בן סורר ומורה	4939	
1898	ראובן בריינין, לתולדות הפרופיסור צבי שפירא	3887	
1909	א"נ גנסין, בטרם	26305	
1909	י"ח ברנר, בפעם המאה	3800	
1910	י"ח ברנר, רגשים והרהורים ג	2554	
1910	י"ח ברנר, בין מים למים	18927	
1910	י"ח ברנר, בעתונות ובספרות א	705	
1910	י"ח ברנר, בעתונות ובספרות ב	3173	
1910	אחד העם, על שתי הסעפים	6543	
1911	אחד העם, בין הקצוות (=הגימנסיה העברית ביפו)	4693	
1911	י"ח ברנר, לבירור הענין	4666	
1912	אחד העם, סך הכל	6800	
1912	מנדלי מו"ס, האבות והבנים נוסח ג	37250	
1913	א"נ גנסין, אצל	33761	
1914	י"ח ברנר, מתוך הפנקס א	3573	
1914	י"ח ברנר, הספרות הפולנית בערב ימי המלחמה	1861	
1918	י"ח ברנר, המוצא	2997	
1918	י"ח ברנר, בבואתם של עולי-ציון בספרותנו	6134	
1920	י"ח ברנר, ציונים	2777	
1920	י"ח ברנר, לפנים ולאחור	4569	

1920	מ"י ברדיצ'בסקי, בסתר רעם	12479 תיבות
1929	חיים הזז, חתן דמים, נוסח ראשון	6294
1968	חיים הזז, חתן דמים, נוסח אחרון	6155
	סה"כ	837,457 תיבות

על פי סוגיהם ניתן למיין את המקורות לחמש קבוצות:

	כמות		% מכלל
	המקורות	התיבות	התיבות
א. סיפורים ורומנים	13	369,499	44.12
ב. ספרי מדע ומחקר	6	207,835	24.82
ג. מסות, מאמרים, פליטונים, עיתונים	40	207,381	24.76
ד. ספרי מוסר	3	39,471	4.71
ה. איגרות	1	13,271	1.59

על פי גודלם ניתן למיין את המקורות הללו לשש קבוצות:

5	מקורות של	500 - 1,000	תיבות	והם 3,572	תיבות
30	" "	1,000 - 5,000	"	" 84,291	"
10	" "	5,000 - 10,000	"	" 66,533	"
5	" "	10,000 - 25,000	"	" 76,314	"
8	" "	25,000 - 50,000	"	" 281,687	"
5	" "	50,000 תיבות ויותר		" 325,060	"

נמסרו לעיבוד 24 מקורות נוספים, המכילים 414,300 תיבות לערך, ואלו הם:

1788	ברוך לינדא, ראשית למודים	כ-71000 תיבות
1794	מנדל לפין, ספר רפואות העם (פרקים יט-לו)	כ-34000
1807	משה מנדלסון-פרנקפורט, מציאת הארץ החדשה	כ-30000
1815	שבחי הבעש"ט	כ-57000
1873	משה ליב ליליענבלום, עולם התהו	כ-22500
1876	משה ליב ליליענבלום, חטאת נעורים א	כ-37000
1876	משה ליב ליליענבלום, חטאת נעורים ב	כ-40000
1877-1878	ש"י אברמוביץ, השקפה כללית על הדגים	כ-9400
1897	יהודה גרזובסקי, מארץ ישראל ב-ג	כ-10250

1899	מ"י ברדיצ'בסקי, מבית ומחוץ	כ-23500	תיבות
1899	ח"נ ביאליק, אריה בעל גוף	כ-13500	
1903	ח"נ ביאליק, סוחר	כ-3500	
1907	ח"נ ביאליק, שירתנו הצעירה	כ-4750	
1908	ח"נ ביאליק, חבלי לשון	כ-4500	
1908	ח"נ ביאליק, לכנוסה של האגדה העברית	כ-2250	
1908	ח"נ ביאליק, טעות נעימה	כ-1850	
1923-1908	ח"נ ביאליק, ספיח	כ-16000	
1909	ח"נ ביאליק, מאחורי הגדר	כ-15000	
1917	ח"נ ביאליק, לממשלת המרש	כ-1000	
1917	ח"נ ביאליק, מעות לא יוכל לתקן	כ-1250	
1917	ח"נ ביאליק, הקדמה לקובץ "כנסת"	כ-300	
1917	ח"נ ביאליק, הלכה ואגדה	כ-5750	
1917	ח"נ ביאליק, החצוצרה נתביישה	כ-8000	
1917	ח"נ ביאליק, גלוי וכסוי בלשון	כ-2000	

בשעה זו המדור עוסק בשלושה עניינים:

א. הכנות לקראת סיכום כולל של חומר המקורות, שעיבודם נשלם. מטרת הסיכום כפולה: (א) להעלות בהיקף רחב את השאלות המילוניות והדקדוקיות, שנתעוררו בשעת רישום הערכים של כל מקור ומקור בנפרד, ולהעמידן לדיון במערכת המילון כדי למצוא להן פתרון כולל; (ב) לבקר את רישום הערכים, לאחד אותם ולתקן בהם כל הטעון תיקון. הצורך שבביקורת זו נובע מתוך שמלאכת רישום הערכים של כל מקור נעשתה בידי עובדים מדעיים שונים.

ב. הכנת רשימת המקורות לסוגי הספרות היפה בעברית בשנים 1860-1920. עבודה זו נעשית על פי הזמנת מערכת המילון ההיסטורי, והיא מתנהלת בראשותו של הד"ר בועז שכביץ מאוניברסיטת תל-אביב. לרשותו צוות, שחלקו מחוץ לעובדי מערכת המילון. הרשימה תכלול פירוט כל המקורות והצעה למבחר המקורות לצורך עיבודם המילוני. רשימת המקורות הנבחרים תופץ בבוא העת בקרב המלומדים.

ג. ניסיון להעמיד קני מידה למיון מיכאני של חומר העדים - בייחוד בערכים ששכיחותם גדולה - על פי צירופיהם, במגמה לתת בידי המילונאי ההיסטורי - בצד כרטסת העדים השלמה - חומר מנופה וממוין.

חומר המקורות, שעיבודם נשלם, מאורגן ב-21 קבוצות, ואלו הן:

1. קהלת מוסר
2. מאמר המדע
3. רפואות העם
4. ספר הברית
5. הנהגות האדם, צעטיל קטן
6. חשבון הנפש
7. מגלה טמירין
8. המגיד
9. מאמרי מנדלי ואיגרותיו
10. האבות והבנים א,ב,ג
11. תולדות הטבע א,ב
12. יצירות יל"ג
13. יצירות אחד העם
14. בעמק הבכא
15. שפת עבר - שפה חיה
16. מארץ ישראל
17. יצירות ברדיצ'בסקי
18. יצירות גנסין
19. יצירות ברנר
20. בסתר רעם
21. חתן דמים א,ד

כל קבוצת מקורות אוצר מלותיה נתוך א. בקונקורדנציה, שהיא מחולקת לשלושה מדורים (הקונקורדנציה העיקרית, הקונקורדנציה של הערכים השכיחים, הקונקורדנציה של השמות הפרטיים); ב. בשבע רשימות המציעות את חומר העדים על פי בחינתו המילונית, הדקדוקית והסגנונית, ואלו הן: הערכים בסדר האלף-בית; הערכים בסדר שכיחותם; הפעלים לבנייניהם ולזמניהם; הבינונים ושמות-הפעולה למשקליהם; השמות למבניהם; השמות לסוגיהם (שמות האנשים, שמות המקומות, שמות הייחוס; שמות החיבורים; המלים הלועזיות, המלים הארמיות, שמות המספרים; הקיצורים וראשי התיבות, קולות ומלים מלאכותיות וכיו"ב); הייחודים לסוגיהם (בניקוד, בכתיב, בצורה, בתחביר, בהוראה, חניכות, משחקי מלים וכיו"ב).

בלוחות שלהלן מובאים - במספרים מוחלטים ובאחוזים - מקצת הסיכומים, העולים מן הרשימות הללו.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	סה"כ	%
סה"כ	ערכים	1783	1441	2425	3741	640	3959	2715	4591	3397	4960	5145	2740	3572	5575	4238	1284	1676	4344	5574	2504	2133	68437	100.00
	תיבות	6727	7888	32305	53135	1912	37559	58670	69447	30929	111826	82219	13723	55229	87146	32288	6898	8826	60066	55736	12479	12449	837457	100.00
פעלים	ערכים	682	558	1078	1322	226	1567	957	1688	1333	2039	1965	1020	1378	2216	1302	437	668	1697	1891	1003	979	26006	38.00
	% מכלל הערכים	38.25	38.72	44.45	35.34	35.31	39.58	35.25	36.77	39.12	41.11	38.19	37.23	38.58	39.75	30.72	34.03	39.86	39.06	33.92	40.05	45.90	-	-
	תיבות	1792	2023	8562	11506	536	9812	14280	16220	8313	29938	18152	3572	13288	23691	7717	1530	2357	18619	13361	3360	3903	212532	25.38
	% מכלל התיבות	26.64	25.65	26.50	21.65	28.03	26.12	24.34	23.35	26.89	26.77	22.08	26.03	24.06	27.18	23.90	22.18	26.70	31.00	23.97	26.92	31.35	-	-
שמות	ערכים	993	780	1097	1678	327	1723	1308	2245	1587	2589	2619	1432	1661	2700	1949	706	880	2109	2462	1385	1124	33354	48.74
	% מכלל הערכים	55.70	54.13	45.24	44.85	51.09	43.52	48.18	48.91	46.58	52.20	50.90	52.26	46.50	48.43	45.99	54.98	52.50	48.55	44.17	55.31	52.69	-	-
	תיבות	4663	5520	21436	38365	1190	24474	37743	46002	20719	76797	60938	9080	39631	58689	21122	4797	5932	37611	37639	8584	8297	569229	67.97
	% מכלל התיבות	69.32	69.98	66.35	72.20	62.24	65.16	64.33	66.24	67.01	68.67	74.12	66.17	71.76	67.34	65.42	69.54	67.21	62.62	67.53	68.79	66.65	-	-
אנשים ועמים	ערכים	25	20	1	121	5	58	90	111	86	110	44	37	105	217	216	20	19	111	191	50	16	1653	2.41
	תיבות	131	27	1	552	10	176	885	538	389	3927	167	153	407	2925	696	37	141	1199	1372	371	178	14282	1.95
	תיבות	-	-	-	-	-	-	988	468	95	-	217	185	-	-	-	-	-	-	87	-	-	2040	
מקומות	ערכים	5	6	5	43	1	23	15	44	34	57	133	29	63	48	61	47	13	55	105	10	8	805	1.18
	תיבות	8	7	7	94	2	27	86	731	144	400	556	101	406	336	266	301	51	135	442	14	58	4172	0.73
	תיבות	-	-	-	-	-	-	566	1097	-	-	107	120	-	-	-	-	-	-	-	54	-	1944	
שמות ייחוס	ערכים	2	3	3	10	8	5	13	29	13	27	56	15	37	31	85	20	23	23	67	7	1	478	0.70
	תיבות	4	4	7	18	8	7	46	218	137	357	186	85	371	570	863	80	168	58	661	18	2	3868	0.49
	תיבות	-	-	-	-	-	-	123	97	-	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	245	
חיבורים	ערכים	17	5	1	142	18	40	49	146	74	45	47	19	57	61	169	6	11	9	99	15	1	1031	1.51
	תיבות	27	8	1	342	31	79	117	393	225	122	111	24	150	120	425	8	22	13	198	22	2	2440	0.30
	תיבות	-	-	-	-	-	-	-	92	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	104	
מוסדות	ערכים	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	2	3	4	1	3	7	-	-	12	1	-	37	0.05
	תיבות	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	2	3	10	1	5	26	-	-	15	1	-	67	0.01
לועזית	ערכים	-	8	20	34	-	11	10	72	52	14	39	34	147	32	164	9	36	178	473	1	-	1334	1.95
	תיבות	-	23	138	171	-	16	339	501	125	31	77	75	572	115	382	30	111	487	1156	1	-	4350	1.09
	תיבות	-	-	373	140	-	11	993	1694	61	75	965	34	-	-	104	-	-	274	90	-	-	4814	
ארמית	ערכים	40	2	89	212	9	227	113	54	92	16	78	79	45	212	103	6	5	94	147	27	3	1653	2.41
	תיבות	61	2	186	449	12	611	254	76	122	27	104	103	82	485	123	6	6	250	258	39	7	3263	0.39
ערבית	ערכים	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	2	1	12	-	-	20	0.03
	תיבות	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	6	5	20	-	-	36	0.01
	תיבות	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	31	-	-	43	
מספרים	ערכים	-	17	82	119	10	153	40	59	42	28	77	27	37	15	100	11	8	5	43	2	-	875	1.28
	תיבות	-	133	686	789	14	675	411	309	106	55	313	30	106	27	273	25	9	5	78	3	-	4047	0.48
ראשי תיבות	ערכים	19	42	49	58	36	151	115	139	81	22	53	45	37	9	64	15	10	17	38	3	-	1003	1.46
	תיבות	41	141	908	707	109	1667	1829	1007	487	62	228	146	203	38	268	58	20	40	175	12	-	8146	0.97
צירופים	ערכים	-	-	-	1	-	1	4	1	2	8	4	-	1	3	1	-	-	2	3	-	-	31	0.04
	תיבות	-	-	-	1	-	4	8	1	5	23	9	-	3	51	1	-	-	2	9	-	-	117	0.01
קולות	ערכים	-	-	-	-	-	-	1	-	-	5	28	-	-	29	-	-	1	43	30	-	1	138	0.20
	תיבות	-	-	-	-	-	-	2	-	-	12	62	-	-	96	-	-	3	1368	143	-	2	1688	0.20
תחיליות וסופיות	ערכים	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	1	-	-	19	0.03
	תיבות	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	-	-	-	1	-	-	30	0.00

לוח 1. __הערכים והתיבות לקבוצותיהם__

א. __הפעלים__ כוללים את הבינונים ואת שמות הפעולה למשקליהם העיקריים (ראה להלן לוח 4). __השמות__ אינם כוללים אותן קבוצות של שמות, שנתפרטו בהמשך הלוח הזה, למן שמות האנשים ועד התחיליות והסופיות.

ב. שש קבוצות של שמות (שמות אנשים ועמים; שמות מקומות; שמות יחוס; שמות חיבורים; לועזית; ערבית) התיבות שבהן נמנות בשתי שורות: השורה הראשונה מציינת את מספר התיבות, שנתמיינו על פי ערכיהן; השורה השנייה מציינת את מספר התיבות, שמפני שיקולים מדעיים לא נתמיינו לערכים, והן קבוצה לעצמה.

ג. סך כל הערכים שבטור השמאלי הוא תוצאה של חיבור מספר הערכים שבטורים 1–21, ואינו סך כל הערכים __השונים__ שבכלל המקורות.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
סה"כ ערכים	682	558	1078	1322	226	1567	957	1688	1333	2039
סה"כ תיבות	1792	2023	8562	11506	536	9812	14280	16220	8313	29938
א ערכים	315	201	332	475	81	503	360	639	487	773
%	46.19	36.02	30.80	35.93	35.84	32.10	37.62	37.85	36.53	37.91
תיבות	1113	889	4061	6446	246	4237	9614	9422	4223	17828
%	62.11	43.94	47.43	56.02	45.89	43.18	67.32	58.09	50.80	59.55
ב ערכים	78	78	106	171	23	154	91	214	156	253
%	11.44	13.98	9.83	12.93	10.18	9.83	9.51	12.68	11.70	12.41
תיבות	142	275	609	1373	35	752	561	1537	595	2378
%	7.92	13.59	7.11	11.93	6.53	7.66	3.93	9.47	7.16	7.94
ג ערכים	79	87	206	176	51	292	158	240	210	305
%	11.58	15.60	19.11	13.31	22.57	18.63	16.51	14.22	15.75	14.96
תיבות	153	307	1148	1066	120	1653	1632	1785	1140	3038
%	8.54	15.17	13.41	9.26	22.39	16.85	11.43	11.00	13.71	10.15
ד ערכים	13	35	65	80	10	97	53	92	65	110
%	1.90	6.27	6.03	6.05	4.42	6.19	5.54	5.45	4.88	5.39
תיבות	14	113	260	313	13	346	283	240	195	469
%	0.78	5.58	3.04	2.72	2.42	3.53	1.98	1.48	2.34	1.57
ה ערכים	36	33	132	114	10	177	90	128	114	157
%	5.28	5.91	12.24	8.62	4.42	11.30	9.40	7.58	8.55	7.70
תיבות	51	94	580	477	23	792	420	468	326	1000
%	2.84	4.65	6.75	4.14	4.30	8.07	2.94	2.88	3.92	3.34
ו ערכים	125	94	183	207	45	266	171	263	224	327
%	18.33	16.84	16.98	15.66	19.91	16.97	17.87	15.58	16.80	16.04
תיבות	268	279	1681	1484	89	1765	1621	2444	1639	4587
%	14.95	13.79	19.63	12.90	16.60	17.99	11.35	15.07	19.72	15.32
ז ערכים	15	17	35	55	3	47	22	54	49	49
%	2.20	3.04	3.25	4.16	1.33	3.00	2.30	3.20	3.67	2.40
תיבות	16	47	158	254	3	136	108	146	106	164
%	0.89	2.32	1.84	2.21	0.56	1.39	0.76	0.90	1.27	0.55
ח ס י ערכים	17	10	18	21	3	27	12	54	26	62
%	2.50	1.79	1.67	1.58	1.32	1.73	1.25	3.20	1.95	3.05
תיבות	31	14	64	62	7	121	41	174	87	467
%	1.72	0.69	0.75	0.54	1.30	1.23	0.29	1.06	1.04	1.56
ל ? ערכים	4	3	1	23	-	4	-	4	2	3
%	0.59	0.54	0.09	1.73	-	0.25	-	0.24	0.14	0.15
תיבות	4	5	1	31	-	10	-	4	2	7
%	0.22	0.25	0.01	0.30	-	0.10	-	0.03	0.02	0.02

	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	סה"כ
סה"כ ערכים	1965	1020	1378	2216	1302	437	668	1697	1891	1003	979	26006
סה"כ תיבות	18152	3572	13288	23691	7717	1530	2357	18619	13361	3360	3903	212532
א ערכים	749	422	479	768	450	188	235	632	626	411	422	9548
%	38.12	41.37	34.76	34.66	34.56	43.02	35.18	37.24	33.10	40.98	43.10	36.71
תיבות	10456	2179	7068	14094	3569	876	1343	11249	7532	2116	2429	120990
%	57.60	61.00	53.19	59.49	46.25	57.25	56.98	60.42	56.37	62.98	62.23	56.93
ב ערכים	260	123	170	222	126	52	68	173	216	121	116	2971
%	13.23	12.06	12.34	10.02	9.68	11.90	10.18	10.19	11.42	12.06	11.85	11.42
תיבות	1976	315	1002	1486	648	131	124	1535	953	255	287	16969
%	10.88	8.82	7.54	6.27	8.40	8.56	5.26	8.24	7.13	7.59	7.35	7.98
ג ערכים	265	140	211	378	248	57	112	299	306	153	131	4104
%	13.49	13.72	15.31	17.06	19.05	13.04	16.77	17.62	16.18	15.25	13.38	15.78
תיבות	1648	372	1529	2850	1182	186	338	1918	1572	369	375	24381
%	9.08	10.41	11.51	12.03	15.32	12.16	14.34	10.30	11.76	10.98	9.61	11.47
ד ערכים	123	49	87	154	101	13	37	171	133	40	67	1595
%	6.26	4.80	6.31	6.95	7.76	2.97	5.54	10.08	7.03	3.99	6.84	6.13
תיבות	492	72	328	733	383	18	49	780	407	52	138	5698
%	2.71	2.01	2.47	3.09	4.96	1.18	2.08	4.19	3.05	1.55	3.53	2.68
ה ערכים	165	72	151	271	127	40	66	146	206	91	65	2391
%	8.40	7.06	10.96	12.23	9.75	9.15	9.88	8.60	10.89	9.07	6.64	9.19
תיבות	751	117	762	1417	501	88	100	517	630	142	152	9408
%	4.14	3.27	5.73	5.98	6.49	5.75	4.24	2.78	4.71	4.23	3.89	4.43
ו ערכים	290	164	213	321	190	72	121	210	282	146	133	4047
%	14.76	16.08	15.46	14.48	14.59	16.47	18.11	12.37	14.91	14.56	13.58	15.56
תיבות	2292	435	2107	2694	1131	207	361	2293	1819	359	408	29963
%	12.63	12.18	15.86	11.37	14.65	13.53	15.32	12.31	13.61	10.68	10.45	14.10
ז ערכים	50	22	35	55	42	7	16	38	83	21	19	734
%	2.54	2.16	2.54	2.48	3.22	1.60	2.39	2.24	4.39	2.09	1.94	2.82
תיבות	214	33	296	176	222	11	21	206	294	28	30	2669
%	1.18	0.92	2.23	0.74	2.88	0.72	0.89	1.11	2.20	0.83	0.77	1.25
ח ס י ערכים	53	27	24	44	17	8	13	78	39	19	26	548
%	2.70	2.64	1.74	1.98	1.30	1.83	0.95	1.65	2.06	1.90	2.65	2.10
תיבות	310	48	188	238	80	13	21	121	154	38	84	2363
%	1.71	1.34	1.41	1.00	1.02	0.85	0.89	0.64	1.15	1.13	2.15	1.10
ל ? ערכים	10	1	8	3	1	-	-	-	-	1	-	68
%	0.51	0.10	0.58	0.13	0.08	-	-	-	-	0.10	-	0.26
תיבות	13	1	8	8	1	-	-	-	-	1	-	91
%	0.07	0.03	0.06	0.01	0.01	-	-	-	-	0.03	-	0.04

לוח 2. הפעלים לבנייניהם

א. מפתח הבניינים: [א] קל; [ב] נפעל; [ג] פיעל; [ד] פועל; [ה] התפעל/נתפעל; [ו] הפעיל; [ז] הופעל; [ח] פולֵל; [ס] פולַל; [י] התפולל/נתפולל; [ל] שאר הבניינים; [?] הבניין אינו ידוע.

מחוסר מקום בלוח אוחדו הבניינים [חסי] לקבוצה אחת, והוא הדין ב[ל?].

ב. סך כל הערכים שבטור השמאלי הוא תוצאה של חיבור מספר הערכים שבטורים 1–21, ואינו סך כל הערכים השונים של הפעלים שבכלל המקורות.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
סה"כ	תיבות	1792	2023	8562	11506	536	9812	14280	16220	8313	29938	18152
עבר	תיבות	424	254	969	2230	32	1090	5591	3810	1611	9358	3021
	%	23.66	12.55	11.32	19.38	5.97	11.11	39.15	23.49	19.38	31.26	16.64
עתיד	תיבות	611	397	522	2646	174	631	2410	4630	1840	6840	5783
	%	34.09	19.62	6.10	23.00	32.46	6.43	10.88	28.54	22.13	22.85	31.86
ציורי	תיבות	77	3	24	136	2	118	85	322	206	1037	57
	%	4.30	0.15	0.28	1.18	0.37	1.20	0.59	1.98	2.48	3.46	0.31
בינוני	תיבות	369	749	4073	4280	139	4187	3496	4046	2625	7286	5869
	%	20.59	37.02	47.57	37.20	25.93	42.67	24.48	24.94	31.58	24.34	32.33
מקור	תיבות	246	288	1531	1237	93	2171	1986	2688	1290	4556	2750
	%	13.73	14.24	17.88	10.75	17.35	22.12	13.91	16.57	15.52	15.22	15.15
שם פעולה	תיבות	60	332	1443	975	96	1614	709	722	741	849	666
	%	3.35	16.41	16.85	8.47	17.91	16.45	4.96	4.45	8.91	2.83	3.67
הצורה בספק	תיבות	5	–	–	2	–	1	3	2	–	12	6
	%	0.28	–	–	0.02	–	0.01	0.02	0.01	–	0.04	0.03

		12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	סה"כ
סה"כ	תיבות	3572	13288	23691	7717	1530	2357	18619	13361	3360	3903	212532
עבר	תיבות	930	2545	5513	1156	320	759	6531	3372	1192	2131	52839
	%	26.03	19.15	23.27	14.98	20.91	32.20	35.08	25.24	35.18	54.60	24.86
עתיד	תיבות	738	1545	1886	1114	210	303	781	1253	389	309	35012
	%	20.66	11.63	7.96	14.43	13.72	12.85	4.19	9.38	11.58	7.92	16.47
ציורי	תיבות	36	64	571	81	3	10	147	126	35	68	3208
	%	1.01	0.48	2.41	1.05	0.20	0.42	0.79	0.94	1.04	1.74	1.51
בינוני	תיבות	1208	5196	12090	3079	594	721	9311	5469	1283	1053	77123
	%	33.82	39.10	51.03	39.90	38.82	30.59	50.00	40.93	38.18	26.98	36.29
מקור	תיבות	470	2329	1710	1264	243	305	550	1684	287	209	27887
	%	13.16	17.53	7.22	16.38	15.88	12.94	2.95	12.60	8.54	5.35	13.12
שם פעולה	תיבות	190	1607	1918	1023	160	259	1299	1457	174	132	16426
	%	5.32	12.09	8.09	13.26	10.46	10.99	6.98	10.90	5.18	3.38	7.73
הצורה בספק	תיבות	–	2	3	–	–	–	–	–	–	1	37
	%	–	0.01	0.01	–	–	–	–	–	–	0.02	0.02

לוח 3. <u>הפעלים לצורותיהם</u>

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	סה"כ
הבינונים																							
סה"כ	ערכים	238	299	755	766	100	1054	513	750	730	1107	1080	539	932	1817	698	250	309	1410	1232	597	490	15666
	תיבות	369	749	4073	4280	139	4187	3496	4046	2625	7286	5869	1208	5196	12090	3079	594	721	9311	5469	1283	1053	77123
פּוֹעֵל	ערכים	71	64	141	164	24	220	140	188	167	271	252	150	222	405	137	68	73	331	264	174	113	3639
	תיבות	117	174	1224	1234	43	1089	1376	1478	749	2537	2062	500	1712	4190	787	244	262	3137	1857	497	316	25582
פָּעֵל	ערכים	35	25	53	55	10	66	47	63	60	89	83	54	62	101	41	28	29	82	73	43	45	1144
	תיבות	64	66	593	432	19	513	372	417	259	927	601	160	614	1379	332	66	95	1055	673	157	126	8920
פָּעוּל	ערכים	43	36	82	88	12	126	63	121	97	170	171	74	118	237	106	28	41	203	175	83	84	2158
	תיבות	58	77	445	513	14	613	403	481	380	920	815	121	685	1325	543	65	68	1329	709	168	170	9902
נִפְעָל	ערכים	30	55	70	92	12	105	48	93	83	132	154	62	106	143	75	33	36	117	129	64	47	1686
	תיבות	56	177	306	767	13	403	275	834	329	940	951	124	468	801	364	65	68	906	439	103	104	8493
מְפַעֵל	ערכים	13	31	101	93	13	126	69	61	89	114	93	57	93	269	83	29	37	201	135	67	48	1822
	תיבות	20	52	259	288	15	277	328	221	264	536	260	88	302	1381	185	57	63	811	399	101	81	5988
מפועל	ערכים	6	31	65	77	10	95	50	74	55	81	92	41	82	148	92	11	31	164	123	36	60	1424
	תיבות	7	97	260	274	13	343	278	200	163	357	395	62	318	724	338	16	43	758	380	48	114	5188
מתפעל	ערכים	8	9	94	50	3	121	19	28	45	70	64	23	79	200	56	21	14	102	97	35	29	1167
	תיבות	8	17	255	125	3	316	100	43	73	215	147	27	206	753	112	28	16	272	190	48	43	2997
מפעיל	ערכים	19	35	111	101	13	135	57	77	92	124	117	55	127	234	68	22	32	155	149	68	39	1830
	תיבות	25	54	587	430	15	479	271	269	317	660	427	92	578	1217	190	40	85	777	511	120	64	7208
מופעל	ערכים	6	9	28	33	2	36	15	26	28	28	28	14	27	43	32	5	13	34	60	16	13	496
	תיבות	6	30	116	190	2	99	81	64	68	74	126	19	258	154	191	8	18	196	227	23	18	1968
מפוֹלָל, מפוֹלָל. מתפולל	ערכים	7	4	10	10	1	24	5	19	14	27	24	9	15	35	8	5	3	21	27	11	12	291
	תיבות	8	5	28	23	2	55	12	39	23	121	83	15	54	164	37	5	3	70	84	18	17	866
השאר	ערכים	–	–	–	3	–	–	–	–	–	1	2	–	1	2	–	–	–	–	–	–	–	9
	תיבות	–	–	–	4	–	–	–	–	–	2	2	–	1	2	–	–	–	–	–	–	–	11

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	סה"כ
שמות הפעולה																							
סה"כ	ערכים	36	98	230	201	54	338	170	180	189	131	168	105	280	392	241	60	117	305	424	112	37	3868
	תיבות	60	332	1443	975	96	1614	709	722	741	849	666	190	1607	1918	1023	160	259	1299	1457	174	132	16426
פעילה	ערכים	18	27	73	75	18	113	59	66	63	55	66	45	80	164	52	18	37	121	129	41	21	1341
	תיבות	30	103	505	453	30	476	286	239	203	390	280	93	413	994	204	58	74	556	429	66	66	5948
היפעלות	ערכים	–	1	–	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3
	תיבות	–	1	–	2	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	6
פיעול	ערכים	9	40	100	54	19	132	57	50	58	50	54	37	96	150	92	18	41	125	141	48	16	1387
	תיבות	20	150	511	236	43	695	251	203	199	266	227	59	612	688	448	66	117	522	573	78	66	6030
התפעלות	ערכים	–	2	10	15	2	26	13	11	18	5	15	5	34	10	43	9	10	11	45	2	–	286
	תיבות	–	2	26	48	2	50	37	23	45	12	37	6	144	21	92	10	20	36	96	2	–	709
הפעלה, הֻפעל	ערכים	9	28	46	56	14	65	39	51	47	20	32	18	66	68	50	14	28	48	102	20	–	821
	תיבות	10	76	399	236	20	389	123	252	288	179	119	32	431	215	273	24	46	185	338	27	–	3662
התפוללות	ערכים	–	–	1	–	1	2	2	2	2	1	1	–	4	–	4	1	1	–	7	1	–	30
	תיבות	–	–	2	–	1	4	12	5	3	2	3	–	7	–	6	2	2	–	21	1	–	71

לוח 4. הבינונים ושמות הפעולה למשקליהם

ג. מפעל "אוצר מלים וצורותיהן לפי עדויות שבכתב"

מיסודם של אוניברסיטת הנגב, באר-שבע, והאקדמיה ללשון העברית, ירושלים

תכליתו של המפעל היא לכַנֵס בראש וראשונה ניקודים שונים, שעתים הם נראים כתיבים שונים של מלה אחת ועתים הם נחשבים מלים שונות, כל ניקוד מלה בפני עצמו. בעיה זו, בעית גבול המלה העברית בראייה היסטורית, היא מן הסבוכות ביותר במילונות העברית, שהרי יש מקום לשאול, למשל, אם קבוצת ניקודים כמו: שֶׁבַח-שְׁבָח, חֵנֶק-חָנֶק, כְּנִיסָה-כְּנֵסָה, יְצִיאָה-יְצָאָה, מַשּׂוֹא-מַשּׂוֹי, - כל קבוצה מלה אחת היא, או שמא כל אבר בקבוצה הוא מלה בפני עצמה, אף על פי שכל אחד מן האברים מציין - או ציין בעבר - בדיוק אותו דבר, וכל אחד מהם נוהג בדיוק באותו המקור, אלא שאבר אחד סגולי למסורת עדה אחת והאחר נוהג במסורת אחרת. כדי שתהיה היכולת לקבוע בחנים מדויקים ככל האפשר לגבולה של המלה בעברית, הכרח להשקיף על תמורות הניקוד השקפה רחבה יותר לזמניהן ולמקומותיהן. מכאן חשיבות גדולה לאוסף הניקודים למילונות העברית, ואין צריך לומר שאף הדקדוק ההיסטורי של העברית, במיוחד בתחום המורפולוגיה, יֵצֵא נשכר הרבה מן האוסף העתיד לקום.

ההכנות הראשונות החלו בחודש טבת תשל"א, וראשית מעשינו היתה: א. להכין רשימה ביבליוגרפית של המקורות העומדים לעיבוד; ב. להציע עקרונות ושיטה לכינוס העדויות; ג. לקבוע את צורתו ומבנהו של הכרטיס שתירשם בו העדות; ד. לעַבֵד תכנית למחשב, שתאפשר לעשות את כל מלאכת הרישום והמיון בשיטת המיכון.

תוצאות עבודתנו בכל ארבעת העניינים הללו מסוכמות בחוברת "כתבי-יד מנוקדים ורישום העדויות מתוכם", שיצאה לאור בשנת תשל"ב. חוברת זו כוללת:

א. עקרונות לדרכי הבחירה של מלים מנוקדות והוראות מפורטות לרישומן על פי הסוגים: שמות-עצם, פעלים, מלות, אותיות-שימוש, יידוע, צורות הפסק וכיו"ב.

ב. תיאור צורת הרישום בכרטיס. כל כרטיס כולל את התיבה המנוקדת, נתונה בתוך הֶקשרה. נוסף על כך כולל הכרטיס את מראה מקומה של התיבה במקור; כתב-היד שלפיו נרשמה העדות, סימנו ותאריכו; תיאור אופי הניקוד שבכתב היד: אם מלא הוא או חלקי, אילו הבדלים בסימני הניקוד אין לייחס להם חשיבות בכתב היד הנידון, וכיו"ב.

ג. צורת רישום הכרטיס במחשב, בשיטה שבה העדויות שנרשמו במפעל "אוצר המלים" עשויות להתמיין ביחד עם כל העדויות הנרשמות במפעל "המילון ההיסטורי".

ד. הרשימה הביבליוגרפית של כתבי היד המנוקדים, והיא עיקר החוברת. לצורך רישום כתבי היד נבדקו הקטלוגים של הספריות העיקריות שיש בהן כתבי יד עבריים וכן הכרטסות המוינות של "המכון לתצלומי כתבי היד העבריים" שליד בית-הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, ונרשמו כתבי היד המנוקדים המתוארים בהם. במקצועות ההלכה, התלמוד והמדרש, וכן בסוג השירה

(דיואנים, מקאמות, וכיו"ב), נרשמו כל כתבי היד שיש בהם ניקוד, בין ניקוד מלא ובין ניקוד חלקי, לפי שמספר כתבי היד המנוקדים במקצועות אלו איננו גדול; ואילו במקצוע התפילה (סידורים, מחזורים, סליחות, קינות וכיו"ב), שבו מצויים מאות, ואפשר אלפים, של כתבי יד מנוקדים, נערך מבחר של כתבי היד, ונרשמו בו בעיקר כתבי היד העתיקים ביותר המשקפים את המנהגים השונים.

הרשימה בשלמותה מחזיקה כ-350 כתבי יד. לגבי כל כתב יד נרשמו הספרייה שהוא נמצא בה וסימנו באותה ספרייה, תאריך כתב היד, תוכנו, אופי ניקודו וכיו"ב.

בסוף הרשימה הביבליוגרפית מובאת רשימת אוספי הגניזה שיש בהם קטעי גניזה מנוקדים.

החל בשנת תשל"א, שבה התחילה עבודת מפעל "אוצר מלים", ועד תשל"ג, נרכשו למפעל תצלומיהם של כ-500 קטעי גניזה ושל כ-10 מתוך כתבי היד הרשומים ברשימה הביבליוגרפית.*

עד היום כבר עובדו במפעל למעלה מ-150 קטעי גניזה של המשנה, שהם רובם של קטעי המשנה שיש בהם ניקוד מרובה.

מתוך כתבי היד הגדולים של המשנה נתונים בעיבוד כתב יד פרמה 497 (סדר טהרות); כתבי יד אוקספורד 393, 404 וכתבי יד ששון 72-73 של המשנה עם פירוש הרמב"ם (שנת 1168); כתבי יד אוקספורד 394, 395, 399 של המשנה עם פירוש הרמב"ם (שנת 1224).

הוחל ברישום כתבי יד של פיוט. נתונים בעיבוד שני מחזורים: כ"י קזנטנזי 69 (מחזור איטליה; המאה הי"ג) וכ"י קואיס 314 (מחזור אשכנז; המאה הי"ג).

בסך הכול נרשמו עד היום כ-12,000 כרטיסים של עדויות מנוקדות.

---

* נערכו שני מסעות לכינוס חומר מנוקד בין קטעי גניזת קהיר הנמצאים באנגליה (אוסף "הסדרה החדשה" בספריית האוניברסיטה בקמבריג', אוספי וסטמינסטר קולג' בקמבדיג' והמוזיאון הבריטי בלונדון) ובארצות הברית (אוסף הגניזה בבית-המדרש לרבנים בניו יורק, אוסף "היברו יוניון קולג'" בסינסינטי ואוסף "דרופסי קולג'" בפילדלפיה).

פרסומי המילון ההיסטורי ללשון העברית ופרסומים הכרוכים במפעל המילון

1. נ"ה טור-סיני, האקדמיה ללשון העברית ופעולתה. זיכרונות האקדמיה ללשון העברית א-ב, תשי"ד-תשט"ו, עמ' 97-102, בייחוד עמ' 100.

2. נ"ה טור-סיני, מן העבודה במילון ההיסטורי של הלשון העברית. שם ג-ד, תשט"ז-תשי"ז, עמ' 119-134.

3. ז' בן-חיים, לעשייתו של המילון ההיסטורי ללשון העברית של האקדמיה ללשון העברית. לשוננו כג, תשי"ט, עמ' 102-123.

4. The Historical Dictionary of the Hebrew Language, a Plan by Z. Ben-Ḥayyim. The Academy of the Hebrew Language and The Bialik Institute. בשכפול, 17 עמ'.

5. ז' בן-חיים, הכינוס הבין-לאומי לשיטת המיכון בניתוח הספרותי ובמילונות. לשוננו כה, תשכ"א, עמ' 81-89.

6. גב"ע צרפתי, המיכון בחקר הלשון. שם, עמ' 90-95.

7. דוגמאות לקונקורדנציה ולאוספי מלים של "ברייתא דמלאכת המשכן"; ניסיון של אוטומציה בחקר העברית במכונות IBM. בשכפול, ירושלים תשכ"א.

8. ספר המקורות, חלק ראשון: למן חתימת המקרא ועד מוצאי תקופת הגאונים. ירושלים תשכ"ג, 235 עמ'. מהדורה שנייה, ובה מילואים ותיקונים, ירושלים תש"ל, 306 עמ'.

9. מן העבודה במילון ההיסטורי: א. הוראות לסידור כרטסת הערכים של המילון; ב. קטע מתוך מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי - גב"ע צרפתי; ג. עם הקטע - ז' בן-חיים. לשוננו כז-כח, תשכ"ג-תשכ"ד, עמ' 170-178; ה. כרכרה - ז' בן-חיים. שם לו, תשל"ב, עמ' 236-240 (הערה למאמר זה - שם לז, תשל"ג, עמ' 235); ו. סימני הפיסוק ב"קהלת מוסר" - ו' שלומי (סטיאסני); ז. מעשה רתחתה - י' ייבין; ח. לאחת, עד אחת, עד לאחת - שמשמעותן 'מאוד', 'עד מאוד' - מ' מישור. שם לו, תשל"ב, עמ' 308-311; י. מתוך ערכי בן-סירא - ז' בן-חיים; יא. שמות-עצם בסיומת הריבוי -יים - י' ליבס; יב. טחורים=עכברים - י' קארה; יג. 'היה'+עבר; 'יהיה'+עתיד; יד. חולה, חולי - י' הקלמן. שם לז, תשל"ג, עמ' 215-224.

10. מן העבודה במילון ההיסטורי, מתוך זיכרון דברים מישיבת מועצת המערכת של המילון ההיסטורי ביום י"ח בטבת תשכ"ד. שם כז-כח, תשכ"ג-תשכ"ד, עמ' 277-289.

11. מגילת אחימעץ, מעובדת ומוגשת כחומר למילון. ירושלים תשכ"ה, 273 עמ'.

12. ר' מירקין, מן הנעשה במילון ההיסטורי ללשון העברית. לשוננו לעם יז, תשכ"ו, עמ' 101-105.

13. Z. Ben-Ḥayyim. A Hebrew Dictionary on Historical Principles. Ariel, a Review of the Arts and Sciences in Israel, No. 13, 1966, pp.14-20 (במהדורה הצרפתית של Ariel, עמ' 14-20; במהדורה הספרדית, עמ' 48-54).

14. ז' בן-חיים, סקירה על העבודה במערכת המילון ההיסטורי, נמסרה בישיבת מועצת מערכת המילון ההיסטורי עם מנהלת האקדמיה ביום כ"ו במרחשוון תשכ"ז. זיכרונות האקדמיה ללשון העברית יג, תשכ"ו, עמ' 99-103.

15. המילון ההיסטורי, מתוך זיכרון דברים מישיבות מועצת המערכת של המילון ההיסטורי והמנהלה. זיכרונות האקדמיה ללשון העברית יד, תשכ"ז, עמ' 90-103; שם טו, תשכ"ט, עמ' 88-101; שם יז, תש"ל, עמ' 128-134; שם יח, תשל"א, עמ' 89-95.

16. ז' בן-חיים: דרך חדשה במילונאות; גב"ע צרפתי: שלבים בניתוח אוצר המלים של המכילתא דרבי ישמעאל בעזרת המיכון; ר' מירקין: הבחינה הדקדוקית והסגנונית באוצר המלים של ינאי. הרצאות בישיבה השישים ותשע של מליאת האקדמיה ללשון העברית ביום כ"ט בתמוז תשכ"ה במסגרת הקונגרס העולמי הרביעי למדעי היהדות. דברי הקונגרס העולמי הרביעי למדעי היהדות, כרך ב, ירושלים תשכ"ט, עמ' 427-442.

17. המילון ההיסטורי ללשון העברית, המפעל ודרכי עשייתו. האקדמיה ללשון העברית, ירושלים תשכ"ט, 46 עמ'.

18. ז' בן-חיים: ערכי מלים, ספר יובל לש' ייבין, ירושלים תש"ל, עמ' 426-439.

19. ר' מירקין, המחשב בחקר הספרות והלשון, קונקורדנציה ל"האבות והבנים" של מנדלי עשויה בשיטת האוטומאציה. האוניברסיטה, כתב-עת של האוניברסיטה העברית בירושלים, כרך 15, חוברת ב, ניסן תש"ל, עמ' 6-21.

20. כתבי יד מנוקדים ורישום העדויות מתוכם, מפעל "אוצר מלים וצורותיהן לפי תעודות שבכתב" (אוניברסיטת הנגב - האקדמיה ללשון העברית), אוניברסיטת הנגב, באר-שבע תשל"ב, 66 עמ'.

21. ז' בן-חיים, ממילונו של בן-יהודה ועד היום, דברים שנאמרו בחנוכת "יד אליעזר בן-יהודה", לשוננו לעם כד, תשל"ג, עמ' 151-163.

22. ספר בן-סירא, המקור, קונקורדנציה וניתוח אוצר המלים. המילון ההיסטורי ללשון העברית, האקדמיה ללשון העברית והיכל הספר, ירושלים תשל"ג.

23. ז' בן-חיים: לעניין הכרונולוגיה של הערך במילון ההיסטורי; י' ייבין: הכנת חומר למילון לפי כתבי-יד ובעיותיה; ר' מירקין: מן העבודה באוצר המלים של הספרות העברית החדשה. הרצאות במדור למילון ההיסטורי ללשון העברית במסגרת הקונגרס העולמי החמישי למדעי היהדות. דברי הקונגרס העולמי החמישי למדעי היהדות (בהדפסה).

ראה גם זיכרונות האקדמיה ללשון העברית א-ב, תשי"ד-תשט"ו, עמ' 33, 41, 45, 48; ג-ד, תשט"ז-תשי"ז, עמ' 63, 115; ה, תשי"ח, עמ' 62; ו, תשי"ט, עמ' 87; ז-ח, תש"ך-תשכ"א, עמ' 226; ט, תשכ"ב, עמ' 127-128; יב, תשכ"ה, עמ' 140; יד, תשכ"ז, עמ' 74; טז, תשכ"ט, עמ' 86-87; יז, תש"ל, עמ' 126; יח, תשל"א, עמ' 87-88.

CONTENTS

THE HISTORICAL DICTIONARY OF THE HEBREW LANGUAGE

ESTABLISHED BY THE ACADEMY OF THE HEBREW LANGUAGE

AND THE BIALIK INSTITUTE

RESULTS AND PLANS

JERUSALEM, AUGUST 1973

THE ACADEMY OF THE HEBREW LANGUAGE, JERUSALEM, P.O.B. 3449